

Y e t m i Ő i n c i K o n f e r a n s

Türkiye'de Jinekoloji Öğretimi Tarihçesi
ve
Prof. Kazacıgil'in Bu Tarihçedeki Yeri

Prof. Dr. Kâmil AKOL
CerrahpaŐa Tıp Fakültesi
Doğum - Kadın Kliniği
Kürsü Profesörü

Merhum büyük hocamız *Ord. Prof. Dr. Tefvik Remzi Kazancıgil* hakkındaki konuşmaya başlarken onu, mukaddes mânevi huzurunda derin saygı ile eğilerek selâmlarım.

Bundan tam 46 sene evvel, ben henüz öğrenci iken, Haydarpaşa'daki Tıp Fakültemizin büyük bir dershanesinde, heybetli bir jüri huzurunda, genç *Tefvik Remzi*, Agregasyon imtihanı veriyordu. Bilgisine güvenen hali, güzel ve ahenktar sesi ve selis ifadesi ile Doğum ve Kadın Hastalıkları bilgisinin, o zamana göre, en iyi konularını açıklıyordu.

Ben, onu o gün tanıdım ve hayranı oldum. İşte bu hayranlık beni onun peşinden senelerce sürükledi durdu. Evvelâ iki sene asistanı olarak, sonra da ömrümün büyük bir kısmını, 34 senesini, Öğretim Üyesi olarak O'nun beraberinde ve hemen hiç de ayrılmayarak, aynı klinikte çalışarak geçirdim.

Bugün burada *Tefvik Remzi*'yi anmak için toplanmış bulunuyoruz. Fakat, *Tefvik Remzi*'nin bibliyografya ve biyografyasını gözönüne alarak, O'nun Türk Jinekoloji tarihinde işgal ettiği ehemmiyetli mevki inceleyen ve bu son büyük hocamızı anarken kendisinden evvel gelen ve göçen büyük hocalarımızı da saygı ile anmak isterim.

Türk Jinekoloji tarihinin ilk sahifesine altın harflerle yazılmaya değer şu altı büyük hocamız vardır :

1 — Bunların başında *Vahit* Bey gelir. 1870 senesi civarında, Türkiye’imizde ilk Doğum Hekimliğinin akımı, *Vahit* Bey’in “Fenni Kibale” yâni Doğum Bilgisi hocası olmasile başlar. O zaman mevcut olan Ebe Mektebinde, şehirlerde ebelik yapan yaşlı, tecrübeli, pratik yetişmiş ve okuyup yazma bilmez kadınları islah için kurslar verilmiştir.

Vahit Bey zamanında, kadınlarımız hekimden korkar ve kaçarlardı. Zaten hep evlerde ebe yardımı ile doğururlardı. Ancak felâketli zamanda hekime düşerlerdi. Bu durumu ben de gördüm ve yaşadım. Türk kadınında “doğururken ölen şehit olur” kanaat ve tesellisi vardı. Bu sözü ben, bir köylü kadını olan annemden öğrendim.

Bu şartlar içinde doğum sahasında pratik yapmak imkânı olmadığını gözönüne alan *Vahit* Bey, büyük dirayet ve isabet göstererek muavini *Besim Ömer*’i doğumu pratik yaparak öğrenmesini sağlamak maksadile Avrupa’ya göndermiştir.

2 — *Besim Ömer*, memlekete avdet ettiği 1889 senesinde hocası *Vahit* Bey’in vefatı üzerine Müderris oluyor. Ve o zamana kadar memleketimizde mevcut olmayan “doğumun klinikte tatbikat ile öğretilmesini” ilk defa teşvik ediyor. *Besim Ömer* Paşa böylece doğum sahasında kurucu olmuştur.

Paşa’nın meziyetleri sayılmakla bitmez.

Kızılây’ın ilk kurucularındandır. O zaman pediatri, doğum hekimlerinin elinde idi. *Besim Ömer* Paşa’nın kitaplarında yeni doğana ihtimam, kuvöz ve gavaz hakkında yazılarını okumuş ve bu hususta derslerini ben de bir çok defalar dinlemiştim. *Besim Ömer* Paşa’nın Çocuk Hekimliğine büyük hizmeti vardır. Her sahada çok kitap yazmıştır. Denilebilir ki, eser yazmak hususunda ilk safta bulunmaktadır. Ceman 65 eser vermiştir.

3 — Büyük hocamız *Asaf Derviş* Paşa’ya gelince; ben, O’nun ömrünün son senelerinde ölümüne kadar yanında asistanı olarak çalışmakta idim.

Memleketimizde Kadın Hastalıkları Şubesinin öğretim usullerini, operasyon tekniğini ve histopatolojik bulguları kıymetlendirme bakımından modern anlamı ile esas şekilde Kadın Hastalıkları bilgisinin ilk kurucusu *Asaf Derviş* Paşa’dır. Fevkalâde bir çalışma ile geçmiş olan hayatı, jinekolojinin esas tarihini teşkil eder.

Asaf Derviş Paşa, *Kenan Tevfik* Beyi Avrupa’ya göndermiş ve memleketimizde ilk defa histopatolojik araştırma yapılmasını temin etmiştir.

Asaf Derviş Paşa'nın genç yaşta Tüberküloz'dan vefatı üzerine ayrı olan Doğum ve Kadın Hastalıkları Klinikleri birleştirilip Haydarpaşa'da tek bir klinik kurulmuş, "Doğum ve Kadın Hastalıkları Kliniği" ismi altında tek bir klinik olarak çalışmalarına devam etmiştir.

4 — *Kenan Tefvik Bey* : Haydarpaşa'da Doğum ve Kadın Hastalıkları tek klinik halini almış bulunduğu devrede kliniğin Direktörü bulunuyordu. Zamanın sommitesi haline yükselen, gümrah sesile güzel dersler veren, mükemmel ameliyat yapan çok kıymetli bir hocamızdı.

Okuyup yazanı çok severdi. Yanına bir asistan alırken imtihan ederdi. "Ben, okur yazar asistan isterim" derdi.

1933 inkilâbında ecnebi profesörler getirilmesile Darülfunun'dan ayrıldı. Bir kaç sene daha hariçte serbest olarak çalıştı. Genç yaşında iken, ameliyat yaparken parmağından aldığı yara yüzünden Septisemi'den vefat etti.

5 — Prof. *Liepmann* : 1933 İnkilâbında, kliniğimiz için Prof. *Liepmann* getirilmişti. Berlin'de tahsil etmiş, çok iyi yetişmiş meşhur bir hekimdi. Mükemmel eserler yazmıştır. Kitaplarının bütün resimlerini bizzat kendisi çizmiştir. Kliniğimize organizasyon ve teknik operatuar bakımından, büyük yararlıklarda bulunmuştur. Fakültemizde çalıştığı sırada 1939 de Moelepiniyer Sarkomundan vefat etti. Bundan sonra *Tefvik Remzi'nin* devresi başlar :

6 — Hocamız *Tefvik Remzi'yi* tasvire başlamadan evvel umumî bir analiz yapmak isterim :

Evvelâ, memleketimizde Doğum ve Kadın Hastalıkları bilgisinin gelişmesinde büyük dirayet ve emekleri geçmiş olan hocalarımızı sırasile düşünürsek, bu gelişme en başta *Vahit Bey'in* çok isabetli bir teşebbüsü ile *Besim Ömer Paşa'yı* Avrupa'ya göndermesile başlar.

Bundan sonrasında iki belirli istikamette iki jenerasyon tecelli ediyor :

Birinci jenerasyon, getirici ve kurucu nesildir. Batı anlamında modern Obstetrik ve Jinekoloji'nin Türkiye'ye getirilmesile bu ihtisas dallarının öğrenilmesi devresidir. Burada aktif rolü, iki büyük hocamız *Besim Ömer* ve *Asaf Derviş Paşa'lar* oynamışlardır.

BESİM ÖMER Paşa Doğum ilmini, ASAF DERViŞ Paşa Jinekoloji ilmini getirmeleri ile iki büyük kurucu vasfını almışlar ve iki ayrı klinik halinde çalışmışlardır.

İkinci jenerasyon: Bu iki büyük hoca tarafından memlekete getirilmiş olan bu yeni Doğum ve Kadın Hastalıkları bilgilerinin modern gelişmelerinin klinik sistem içinde yerleşme ve gelişmesini te'min eden nesildir. Bu devrede memleketimizde bu ayrı olan iki klinik birleştirilmiş "Doğum ve Kadın Hastalıkları Kliniği" halini almıştır. İşte burada, yani klinikler birleştirildikten sonra üç büyük sima görüyoruz: KENAN TEVFİK, LİEPMANN ve TEVFİK REMZİ... her üçü de büyük hocaların kurduklarını dirayetle devam ettirmişler, organizasyon ve tekniğe yenilikler getirmişler, Doğum ve Kadın Hastalıkları varlığının yükselmesine yardım etmişlerdir.

Büyük Hocamız TEVFİK REMZİ, bu gelişmenin en kudretli merkezi halinde tecelli eder. 45 Sene sürekli olarak vazife başında kalmış olma şansı, bu seneleri iyi sarfetmesi, keskin zekâsı, kabiliyeti ve çalışkanlığı sayesinde daha büyük muvaffakiyetler elde etmiştir. Kendisi Kliniğimize çok büyük hizmetlerde bulundu. Buyeni binanın kuruluşunda ve buraya naklimizde çok gayret sarfetti. Lâboratuvar te'sisine ehemmiyet verdi. Bilhassa Histopatoloji'ye çok kıymet verirdi. Bir ameliyat piyesinin veya bir küretaj mahsulünün lâboratuvara gönderilmediğini görmek. O'nu gazaba getirmek için kâfi gelirdi.

Döküman toplamaya da çok ehemmiyet verirdi. Noksan yazılmış bir müşahede kâğıdı gördüğü zaman onu hiddetle yırtar, yerlere atardı. Bu sayede, doküman tutmak, bu günkü mükemmel haline gelmiştir. İstatistik çalışmalarımızın temelini atmış, Obstetrik ve Jinekoloji alanında memleketimizin kapasitesini meydana çıkarmayı te'min etmiştir.

Türkiye'mizde en yüksek adette Doğum Mütihazası yetişmesini sağlamış, zamanında 200 Mütihazası, 20 ye yakın Doçent ve 7 Profesör yetişmiştir. 146 Eser vermiş ve bunların 30 tanesi yabancı lisanda yabancı memleketlerde yazılmıştır. Bir çok da popüler yazıları vardır.

Ölümünden sonra bize emaneti olan şu ilim yuvamızı, arzu ettiği şekilde geliştirmek için, her cihetten sarfettiğimiz gayretler arasında bilhassa kitaplığımızı tanzim ve tertip ettirmek de sıraya girdi. O, ölümünden evvel kendi kitaplarını Kliniğimize hediye etmekle, bizleri kitaplığımızın tanzim ve tertibine sevk etmiş oldu.

Bu gün kitaplığımız, memleketimizin Jinekoloji sahasında en zengin ve en mükemmel kitaplıklarından biri halini almış olduğunu iftiharla söyleyebilirim. Hocam, ilme, kitaplara ve okumaya âşıktı. O derece öğrenmek heves ve arzusu içinde de , ki ilim yolunda doymadan gittiğine eminim.

Hocamız, modern kitapların gelişme istikametinin, ihtisas kitaplıkları olduğunu ve bu kitaplıkların bir kliniğin beyni mesabesinde ba-

bulduğunu takdir eder, bu yolda çok gayret sarfederdi. Şu misalleri arz etmek isterim:

Haseki'de çalıştığımız uzun seneler zarfında, hastahaneden çıkarken çok kere beni de arabasına alırdı. Evvelâ Bayezit'de sahaflara, sonra Babıâli'de kitapçılara ve daha sonra da Tünel'de "Librairie Mondiale" e uğramak ve en yani ve nadide kitaplar aramak ve almak itiyadında idi. Bu, hemen her gün gibi tekerrür ederdi.

Çok okurdu. Yalnız Tıp değil, her şeyi okurdu. Çok geniş bir kültür sahibi idi. Bir gün yakın komşularından bir hakim, bana, hayret içinde olarak "TEVFİK REMZİ Bey'in lâmbası çok kere gece saat 4 e, 5 e kadar yamıyor, kitaplara gömülerek okuyor" demişti.

Bu, içinde bulunduğumuz binanın inşası zamanında, hocamız, kitaplık yeri konuşulurken "biz, burada memleketimizin en büyük Jinekoloji Kitaplıklarından birini kuracağız" diye yerinin geniş olmasında ısrar etmişti. O, kitap içinde yaşadı ve kitap içinde öldü. Pek zengin ansiklopedik malûmata sahipti. Felsefe, Tarih, Edebiyat, San'at, hatta her şeyi iyi bilirdi. O, bir kültür hazinesi idi. Canlı bir kütüphane denmeye lâyık bir insandı. Çok iyi tarih bilirdi. Tarihi şahısların, vak'aların isimlerini ve tarihlerini ardı ardına sıralayarak konuşurdu. Hafızasına insanı hayran bırakırdı.

Uluslararası da tanınmış ve sevilmiş bir âlimdi. Dış memleketlerde de hayranı pek çoktu. Bir zaman beraber İsviçre'ye kongreye gitmiştik. Orada, evvelce beraber çalışmış olduğu Prof. BÖTNER'in hocamızı çok kıymetlendirdiğine şahit olmuştum.

Fransız Tıp Akademisi üyelerinden Prof. COURRIER ve daha diğer bir çok büyük profesörler O'na hayrandı. Nitekim; bu Akademi, hocamızı âza kaydetmiş ve ayrıca kendisine Lejyon Donör nişanı verilmiştir.

Büyüklerimizi andıktan sonra, Akademik yolda hayatlarını tüketen üç kıymetli hocamızı daha zikretmek isterim. Bunlardan biri Gülhane Askerî Tatbikat Mektebi Jinekoloji hocası büyük üstad REFİK MÜNİR Paşa, diğeri Fakültede mükemmel Doğum Dersleri veren İSMAIL DERVİŞ Bey, yine Fakültede ASAF Paşa'nın hastalığı zamanında yerine geçen kıymetli hekim, Muallim FUAT FEHİM CACULİ Bey'dir. Gönül isterdi, ki bu mesleğe hayatlarını vakfetmiş diğer bütün meslektaşlarımızı da zikredeyim. Buna durumumuz ve vaktimiz müsaid olmadığına üzülüyorum.

Ancak, beni çok teselli eden bir nokta var... o da şudur:

Memleketimizde bu güne kadar Doğum ve Kadın Hastalıkları tarihçesi yazılmış değildir. Biyografi ve bibliyografi toplamak yönünden dir-

yeti müsellemlen Doç. Dr. AYKUT KAZANCIGİL ile bu noksanı telâf etmeye çalışmaktayım.

Hocalarımızı, hocalarımızın hocalarını ve bütün Doğum ve Kadın Hastalıkları uzmanlarını, bulabildiğimiz en eski tarihlere kadar uzanarak, bu meslekte hayatlarını tüketinceye kadar çaba göstermiş Üniversiteli, ister diğer müesseselerde ve hastahanelerde veya serbest çalışmış kıymetli Doğum ve Kadın Hastalıkları hekimlerimizin bibliyografya, biyografya ve resimleri ile birlikte "Türkiye Jinekoloji Tarihçesi" isimle bir eser haline takdim edeceğiz. Bu da merhum hocamın arzuları arasında idi.

Konuşmamı bitirmeden evvel müsaadenizle bir iki söz daha söylemek isterim:

1) İki hafta mukaddem, bu içinde bulunduğumuz anfimize TEV-FİK REMZİ KAZANCIGİL ANFİSİ isminin verilmesini Dekanlık vasıtasıyla Profesörler Kurulumuza teklif ve ricada bulunmuştum. Uygun gördüklerinden dolayı şükranlarımızı arz etmek isterim.

2) Bu gün, hocalarımızı yadettiğimiz bu anma törenini hazırlamak ve bu güzide toplulukta burada konuşmak bana nasip olduğundan dolayı içimde çok derin bir haz ve huzur duymaktayım. Bana hayatımda bundan daha büyük mükâfat olamaz.

Saygı değer davetlilerimiz!

Hepinize teşrifinizden ve beni dinlediğinizden dolayı teşekkür eder, sizleri derin saygılarımla selamlarım.